

Pranešimas spaudai

Liuksemburgas, 2022 m. gegužės 23 d.

Juodasis sąrašas – priemonė, kuria nepakankamai naudojamos ES lėšoms nuo sukčiavimo apsaugoti

Remiantis nauja Europos Audito Rūmų ataskaita, įtraukimas į juodąjį sąrašą nėra veiksmingai naudojamas siekiant užkirsti kelią ES lėšų išmokėjimui asmenims, įmonėms ar viešosioms organizacijoms, susijusiems su neteisėta veikla, pavyzdžiui, sukčiavimu ir korupcija. Dėl trūkumų nustatant asmenis, kuriems turėtų būti draudžiama dalyvauti kreipimosi dėl ES lėšų procedūroje, Europos Komisija į juodąjį sąrašą yra įtraukusi labai nedaug subjektų. Be to, nors valstybės narės įgyvendina didžiąją dalį ES išlaidų, jos neprivalo sukurti konkrečių įtraukimo į juodąjį sąrašą sistemų ir laikosi skirtingo požiūrio į ES finansinių interesų apsaugą. Dėl tokių draudimo dalyvauti procedūroje skirtumų mažėja bendras įtraukimo į juodąjį sąrašą veiksmingumas ir Europoje nevienodai užtikrinama ES biudžeto apsauga.

Įtraukimas į juodąjį sąrašą, arba draudimas dalyvauti procedūroje, yra pagrindinė priemonė, kurią vyriausybės ir tarptautinės organizacijos naudoja savo finansams apsaugoti. Nuo 2016 m. Komisija taiko ankstyvojo nustatymo ir draudimo dalyvauti procedūroje sistemą (EDES) – vienintelę ES lygmens draudimo dalyvauti procedūroje sistemą, kurioje apie rizikingas sandorio šalis įspėjami atsakingi subjektai, tvirtinantys Komisijos tiesiogiai arba su partneriais valdomas išlaidas. EDES netaikoma tokiose srityse kaip žemės ūkis ir sanglauda. Šių sričių išlaidas, kurios sudaro didžiąją ES išlaidų dalį, Komisija kartu su valstybėmis narėmis valdo pagal pasidalijamojo valdymo principą.

„Įtraukimas į juodąjį sąrašą gali padėti užtikrinti, kad ES lėšos nepatektų į blogas rankas, tačiau juo veiksmingai nepasinaudojama: vyrauja skirtingi požiūriai į draudimą dalyvauti procedūroje ES ir valstybių narių lygmeniu, – teigė už auditą atsakinga Audito Rūmų narė Helga Berger ir pridūrė: – Be to, atitinkamų duomenų arba trūksta, arba jais sudarant ES juodąjį sąrašą nesinaudojama, o tai mažina jo naudingumą ir atgrasomąjį poveikį. Sistema gali būti naudinga tik tada, jeigu joje yra naudingos informacijos.“

Auditoriai nustatė, kad EDES turi patikimas sprendimų priėmimo procedūras ir apima įvairias situacijas, dėl kurių sandorio šalys turėtų būti įtrauktos į juodąjį sąrašą. Tačiau iš 448 sandorio šalių, kurios 2020 m. pabaigoje buvo įtrauktos į ES juodąjį sąrašą, visoms, išskyrus 18, dalyvauti procedūroje buvo uždrausta dėl bankroto, todėl bet kuriuo atveju mažai tikėtina, kad jos vėl kreipsis dėl ES lėšų, ir tik dviem – dėl sukčiavimo ir korupcijos. Auditoriai teigia, kad šis žemas įtraukimo į juodąjį sąrašą lygis yra susijęs su tuo, kad esama trūkumų nustatant sandorio šalis, kurios gali būti patekusios į situacijas, dėl kurių draudžiama dalyvauti procedūroje. Visų pirma Komisijos padaliniais tenkanti atsakomybė už draudimą dalyvauti procedūroje yra fragmentiška. Komisijos padaliniai taip pat susiduria su teisiniais ir techniniais sunkumais gauti prieigą prie

Šio pranešimo spaudai tikslas – pateikti Europos Audito Rūmų specialiosios ataskaitos pagrindines mintis. Visa ataskaita pateikta eca.europa.eu.

ECA Press

12, rue Alcide De Gasperi – L-1615 Luxembourg

E: press@eca.europa.eu @EUAuditors eca.europa.eu

valstybių narių duomenų, pavyzdžiui, prie įmonių ar nuosprendžių registru, kuriais jie dažnai turi kliautis, nesant ES lygmens registru ar įrašų. Tačiau, net jei atitinkamų duomenų ES lygmeniu turima, pavyzdžiui, susijusių su sukčiavimo tyrimais, jais ne visada pasinaudojama arba negalima pasinaudoti. Be to, Komisija pernelyg kliaujasi asmenų, pateikusių paraiškas dėl dotacijų arba siūlančių paslaugas, pareiškimais: jeigu jie pareiškia, kad nėra patekę į situaciją, dėl kurios draudžiama dalyvauti procedūroje, Komisija tokius pareiškimus priima jų nepatikrinusi. Auditorių teigimu, dėl to sumažėja tikimybė prieš pasirašant susitarimą nustatyti, ar sandorio šalis nėra patekusi į situaciją, dėl kurios draudžiama dalyvauti procedūroje, taigi, pagrindinis tikslas – nustatyti prevencija grindžiamą sistemą – iš esmės nepasiekiamas.

Tais atvejais, kai Komisija ES išlaidas vykdo netiesiogiai, įgyvendinantieji partneriai pranešė apie vos kelias sandorio šalis, kurioms draudžiama dalyvauti procedūroje, daugiausia dėl panašių problemų kaip ir tiesioginio valdymo atveju. Kalbant apie sritis, kurioms taikomas pasidalijamasis valdymas su valstybėmis narėmis, auditoriai teigia, kad šiuo metu taikomi įvairūs pavieniai teisiniai įsipareigojimai dėl draudimo dalyvauti procedūroje nėra veiksmingas pagrindas taikyti draudimą dalyvauti procedūroje siekiant apsaugoti ES biudžetą. Be to, nėra ES lygmens draudimo dalyvauti procedūroje mechanizmo, o tai, kad tarp valstybių narių trūksta nuoseklumo, reiškia, kad panašiose situacijose esančioms sandorio šalims gali būti taikomos skirtingos sąlygos. Auditoriai rekomenduoja išplėsti EDES aprėptį įtraukiant valstybių narių valdomas lėšas ir išplėsti sandorio šalių, kurioms turėtų būti draudžiama dalyvauti procedūroje, ratą įtraukiant susijusias įmones ir tikruosius savininkus. Jie taip pat rekomenduoja geriau pasinaudoti duomenimis ir skaitmeninėmis priemonėmis.

Bendra informacija

Pagal ES teisę, Europos Komisija, jos partneriai ir valstybių narių institucijos turi apsaugoti ES biudžetą nuo sukčiavimo ir pažeidimų. Juodasis sąrašas padeda organizacijoms išvengti finansinių susitarimų su nepatikimomis sandorio šalimis, kurios teikia paraiškas dėl dotacijų ar sutarčių, sudarymo. Ketvirtadalį ES išlaidų Komisija valdo viena arba su partneriais, pavyzdžiui, Europos investicijų banku, o likusius tris ketvirtadalius – kartu su valstybėmis narėmis. 2020 m. ES pagal finansinius susitarimus ūkininkams, tyrėjams, komercinėms įmonėms, NVO ir kitiems subjektams išmokėjo apie 150 milijardų eurų. Palyginti su JAV federaline vyriausybe ir Pasaulio banku, ES taiko draudimą dalyvauti procedūroje labai nedaugeliui sandorio šalių. Nė viena iš šio audito metu tikrintų šalių (Estija, Italija, Lenkija, Portugalija) nebuvo nustačiusi visapusiškos draudimo dalyvauti kreipimosi dėl ES lėšų procedūroje.

Specialioji ataskaita 11/2022 „ES biudžeto apsauga. Reikia geriau pasinaudoti įtraukimo į juodąjį sąrašą galimybe“ paskelbta Audito Rūmų svetainėje (eca.europa.eu). Audito rekomendacijos skirtos padėti ES teisės aktų leidėjams atnaujinti ES finansines taisykles. Tai šiuo metu vykdomas procesas.

Kontaktai spaudai

Audito Rūmų spaudos tarnyba: press@eca.europa.eu

- Damijan Fišer: damijan.fiser@eca.europa.eu, mob. tel. (+352) 621 552 224
- Vincent Bourgeois: vincent.bourgeois@eca.europa.eu, mob. tel. (+352) 691 551 502
- Claudia Spiti: claudia.spiti@eca.europa.eu, mob. tel. (+352) 691 553 547